संस्कृतभारती - परिचय:

आक्टोबर् २३ तृतीय: पाठ: अङ्का: १००

1) उचितं पूरणप्रत्ययान्त रूपं लिखत (१०)

a.पुस्तकस्य प्रथमे पुटे गीतमस्ति (१)

b.हरि! अद्य पञ्चमं पाठं पठ (५)

c.अस्माकं मित्राणि षष्ठे याने गतवन्त: (६)

d.तृतीया: कपाटिकाया: पुस्तकानि आनयतु (३)

e.अम्बा चतुर्थं पुत्रं आह्वयति (४)

f. नक्षत्रेषु सप्तविम्शतितममं नक्षत्रं रेवती (२७)

g.दशम्यां सुभतिथौ वर्गस्य आरम्भ: भविश्यति (१०)

h.स: सप्तम्यां नद्याम् स्नानं करोति (७)

i. चत्वारिम्शतितमे भवने सप्त-जना: निवसन्ति (४०)

j. बालक: चतुर्थीं लेखनीं स्वीकरोति (४)

परिचय: By Vanisri Ragupati

2) वाक्यानि शुद्धं कुरुत (५)

a. मम द्वितीय: पुत्री सम्यक् गीतं गायति (द्वितीया)
b. वर्गे दशमा बालिका विदेशं गच्छति (दशमी)
c. अम्बा तिस्त्र: पुत्र्य: आह्वयति (पुत्री:)
d. सप्तानि रुप्यकाणि सन्ति खलु? (सप्त)
e. चतुर: पण्डिता: काशीनगरे मिलन्ति (चत्वार:)

3) सन्धिं कृत्वा सन्धे: नाम रचयत (५)

a. तथा + इति = तथेति
b. ब्रह्मा + ऋषिः = ब्रह्मर्षिः
c. एक + ऊन = एकोन
d. गङ्गा + ईश्वरः = गङ्गेश्वर:
e. मधु + उत्तमम् = मधूत्तमम्

4) सन्धिच्छेदं कृत्वा सन्धे: नाम रचयत (५)

a. परोपकार: = पर + उपकार:
b. सूर्योदय: = सूर्य + उदय:
c. पितोवाच = पिता + उवाच
d. विद्यालय: = विद्या + आलय:
e. गणेश: = गण + ईश:

परिचय: By Vanisri Ragupati

5) उचितं चित्।चन रूपं लिखत (१०)

उदाहरणम्: काचित् बालिका

a. काभ्याञ्चित् नेत्राभ्याम्
b. कस्याञ्चित् नद्याम्
c. कांश्चित् पुरुषान्
d. केचित् छात्रा:
e. कस्माच्चित् पुत्रात्
f. कैश्चित् बाणै:
g. केषाञ्चित् मुखानाम्
h. केभ्यश्चित बालकेभ्य:
i. केषुचित् प्रकोष्ठेषु
j. कस्मिंश्चित् याने

6) संस्कृत-पदं लिखत (५)

a. Field - केदार:
b. Atmosphere - परिसर:
c. Mud - पङ्क:
d. Lake - कासार:
e. Sand - पुलिनम्

परिचय: By Vanisri Ragupati

7) रिक्तस्थानं पूरयत (५)

धातु:	लकार: / प्रत्यय:	
मिल्	तुमुन्	मेलितुम्
नन्द्	शतृ (पु)	नन्दन्
मिल्	लृट्, बहु, मध्यम	मेलिष्यथ
नन्द्	क्तवतु (पु)	नन्दितवान्
धाव्	लृट्, एक, प्रथम	धाविष्यति

8) श्लोकस्य अन्वयं कृत्वा भावार्थं लिखत (१०)

a) स सत्यवचनाद्राजा धर्मपाशेन संयत:
विवासयामास सुतं रामं दशरथ: प्रियम्

पदविभाग:

स:, सत्यवचनात् , राजा, धर्मपाशेन, संयत:,
विवासयामास, सुतम्, रामम्, दशरथ:, प्रियम्

परिचय: By Vanisri Ragupati

क्रिया - विवासयामास (लिट् लकार:)

प्रथमा - स:, राजा, दशरथ:, संयत:

द्वितीया - सुतम्, रामम्, प्रियम्

तृतीया - धर्मपाशेन

पञ्चमी - सत्यवचनात्

अन्वय:

सत्यवचनात् धर्मपाशेन संयत: स: राजा दशरथ:
प्रियं सुतं रामं विवासयामास

प्रतिपदार्थ:

सत्यवचनात् - सत्यकथन-शील: इति कारणात्

धर्मपाशेन संयत: - धर्मनियमेन निबद्ध:

स: राजा दशरथ: - स: नृप: दशरथ:

प्रियं सुतं रामम् - प्रियकरं पुत्रं

विवासयामास - निर्वासितवान् (वनं प्रेषितवान्)

राजा दशरथ: सत्यकथन-शील: | स: धर्मबन्धेन बद्ध: | सत्यवान् नृप: पूर्वकाले कैकेय्यै वरद्वयं दत्तवान् | दशरथ: यं वचनम् उक्क्तवान तं निश्चयेन पालितवान् | रामस्य अभिषेकसम्भारान् दृष्ट्वा देवी कैकेयी "रामस्य वन्यजीवनं भरतस्य पट्टाभिषेकं करणीयं" इति वरद्वयं दशरथं पृष्टवती | तत् श्रुत्वा राजा दशरथ: बहु-दुखित: अभवत् यद्यपि राम:

परिचय: By Vanisri Ragupati

तस्य प्रिय: पुत्र: आसीत् तथापि स: धर्मं सत्यं च पालयितुं रामं वनं प्रेषितवान

b) स जगाम वनं वीर: प्रतिज्ञामनुपालयन्
पितुर्वचननिर्देशात् कैकेय्या: प्रियकारणात्

पदविभाग:

स:, जगाम, वनम्, वीर:, प्रतिज्ञाम् , अनुपालयन्,
पितु:, वचननिर्देशात्, कैकेय्या:, प्रियकारणात्

क्रिया	- जगाम (लिट् लकार:)
प्रथमा	- स:, वीर:
द्वितीया	- वनम् , प्रतिज्ञाम्
पञ्चमी	- वचननिर्देशात्, प्रियकारणात्
षष्ठी	- पितु:, कैकेय्या:
शतृ- प्रत्यय:	- अनुपालयन्

अन्वय:

स: वीर: पितु: वचननिर्देशात् कैकेय्या: प्रियकारणात्
प्रतिज्ञाम् अनुपालयन् वनं जगाम

परिचय: By Vanisri Ragupati

प्रतिपदार्थ:

स: वीर:	- स: शूर: श्रीराम:
पितु: वचननिर्देशात्	- स्वजनकस्य आज्ञया
कैकेय्या: प्रियकारणात्	- कैकेयीं प्रसीदयितुम्
	- भरतस्य मातु: कैकेय्या: प्रीतिकारणात्
प्रतिज्ञाम् अनुपालयन्	- सङ्कल्पम् अनुसरन्
वनं जगाम	- अरण्यं गतवान्

तात्पर्यम्:

राम: दशरतस्य विधेय: पुत्र: आसीत् | यथा पिता उक्क्तवान् तथा एव राम: कृतवान् | कैकेयी पूर्वकाले दत्तं वरद्वयं दशरथं पृष्टवती | राजा दशरथ: सत्यवान् धर्मज्ञ: च | अत: स: दु:खेन एव प्रियकरं पुत्रं रामं अरण्यं गन्तुं कथितवान् | राम: तस्य जनकस्य वचनम् अङ्गीकृतावान | शूर: राम: सङ्कल्पम् अनुसरन् कैकेयीं प्रसीदयितुम् वनं गतवान्

9) अनुवदत (५)

a. Meditate upon Brahma, Vishnu and Shiva.
b. Go only after reading the book.
c. The lion lives in the den only.
d. It is sure to rain in the evening.

परिचय: By Vanisri Ragupati

e. Sometimes he also comes.

10) मेलयत (५)

a. महतीच्छा - उपचार: (b)
b. नैवेद्यम् - फालम् (e)
c. मार्ग: - गुण-सन्धि: (f)
d. आप: - शत्रुविनाशिनी (j)
e. त्रिशूलम् - दिलीप: (g)
f. पुरुषोत्तम: - वीथी (c)
g. रघु: - शतृ-प्रत्यय: (h)
h. धावन् - धनपति: (i)
i. बीजम् - सवर्ण-दीर्घ-सन्धि: (a)
j. शमी - भूतम् (d)

11) अर्थं लिखत (५)

a. पुट: - Page
b. वित्तकोष: - Bank
c. कुञ्चिका - Key
d. रुष्ट: - Anger
e. प्रकोष्ठ: - Room

परिचय: By Vanisri Ragupati

12) रिक्तस्थानं पूरयत (१०)

a.शिशु: फलरसं पिबति (फलरस:)

b.उद्याने सस्यानि सन्ति (सस्यम्)

c.ऐश्वर्यं अहङ्काराय भवति (अहङ्कार)

d.बालिका अङ्कन्या लिखति (अङ्कनी)

e.अध्यापक: छात्रेभ्य: पुरस्कारान् दत्तवान् (छात्रा:)

f. भक्ता: देवान् नमन्ति (देवा:)

g.महिला: शाटिका: क्षालयन्ति (शाटिका:)

h.अम्बा पुत्र्या सह आलयं गतवती (पुत्री)

i. धनिक: भिक्षुकाय धनम् अददात् (भिक्षुक:)

j. मानवा: वायुं विना न जीवन्ति (वायु:)

परिचय: By Vanisri Ragupati

13) पञ्च-वाक्यैः संस्कृतेन वर्णयत (५)

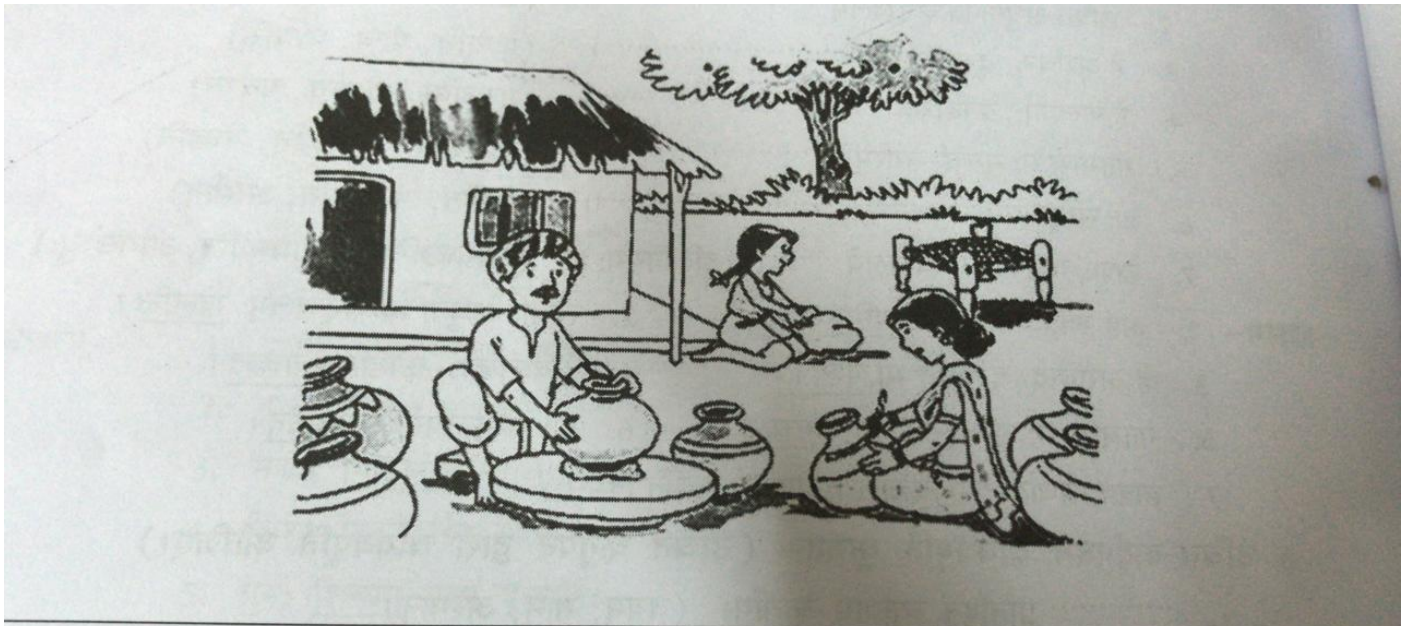

मञ्जूषा– ग्रामस्य, कुटीरः, कुम्भकारः, घटम्, महिला, घटाः रचयति, भूषयति, बालिका, क्रीडति, वृक्षाः, खट्वा, चित्रे।

१. एतत् ग्रामस्य चित्रम् अस्ति ।

२. एतस्मिन् ग्रामे एकः कुम्बकारः कुटुम्बेन सह कुटीरे वसति ।

३. कुम्बकारः प्रतिदिनं अनेकान् घटान् रचयति ।

४. कुम्भकारः घटाः रचयित्वा तस्य जीवनं चलति ।

५. कुम्बकारेण कृत्वा घटाः एका महिला सन्तोषेण भूषयति ।

६. महिला घटस्य उपरि सुन्दरं चित्रं रचयति ।

७. कुटिरस्य बहिः एका बालिका क्रीडति ।

८. बालिकायाः समीपे एका खट्वा अस्ति ।

९. यदा श्रान्तः भवति तदा कुम्बकारः खट्वायां विश्रामं करोति ।

१०. कुटिरस्य पुरतः एकः विशालः वृक्षः अस्ति ।

११. वृक्षस्य अध: हरिताणि तृणानि सन्ति ।

१२. कुम्बकारस्य कुटुम्बे सर्वे आनन्देन निवसन्ति ।

14) पञ्च-वाक्यै: संस्कृतेन वर्णनं कुरुत (५)

ग्रीष्म-काल:

१. ग्रीष्म काल: अमीव उष्णकाल: अस्ति।

२. ग्रीष्म-काले सूर्योदय: शीघ्र: भवति। सूर्यस्तमन: विलम्ब: भवति।

३. अत: दिवा दीर्घा अस्ति रात्रि: लघ्वी भवति।

४. ग्रीष्म-काले जना: शीतल-जलं पातुम् इच्छन्ति।

५. जना: नारीकेलजलं पिबन्ति। जलेन शरीरे विद्यमान उष्ण: नष्ट: भवति।

६. दर्भुजकं, उर्वारुकं, आम्रफलं इत्यादय: फलानि अपि खादन्ति।

७. ग्रीष्म-काले विद्यालय: विराम: भवत: ।

८. अनेके जना: समुद्रात् शीलवायु: प्रापतुं समुद्रतीरं गचछन्ति ।

९. जनाः ग्रीष्म-काले अधिकं जलं फलरसं च पिबन्ति ।

११. ग्रष्मकाले जनाः शीतलं स्थानं प्रवासं कुर्वन्ति ।

15) सूक्ते: अर्थ: लिखत (२)

By Vanisri Ragupati

नियतो यत्र धर्मो वै समशङ्क: समाचर:

यस्मिन् कार्ये धर्म: निश्चयेन भवति तं धर्मं सन्देहं विना सम्यक् आचार

16) सुभाषितम् पूरयत (२)

श्लोकार्धेन प्रवक्ष्यामि यदुक्तं ग्रन्थकोटिभिः
परोपकारः पुण्याय पापाय परपीडनम्

17) संस्न्दर्भम् व्याख्यात (२)

"सर्वं मम माया

18) उत्तरं लिखत (४)

a.मम क्षीरं पिब इति का उक्तवती?
नन्दिनी

b.जलबिन्दु निपातेन क: पूरयत?
घट:

c.पञ्च अङ्गानि कानि?
तिथि:, वासर:, करणम्, योग:, नक्षत्रम्

परिचय: By Vanisri Ragupati

d.अर्जुनस्य प्रिय-वृक्ष: किम् ?

शमी

परिचय: By Vanisri Ragupati